

Lieta C-81/19**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu****Iesniegšanas datums:**

2019. gada 1. februāris

Iesniedzējtiesa:*Curtea de Apel Cluj* (Rumānija)**Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:**

2018. gada 27. decembris

Prasītāji pirmajā instancē:

NG

OH

Atbildētāja pirmajā instancē:*SC Banca Transilvania SA***Pamatlietas priekšmets**

Apelācijas sūdzības, ko iesnieguši, no vienas puses, NG un OH, prasītāji pirmajā instancē, un, no otras puses, *SC Banca Transilvania SA*, atbildētāja pirmajā instancē, par 2018. gada 9. februāra spriedumu civillietā, ar kuru *Tribunalul Specializat Cluj* (Klužas Specializētā tiesa) daļēji apmierināja prasītāju prasību, ar kuru viņi daļā, kas ir nozīmīga lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu, prasīja atzīt, ka ar *SC Volksbank Romania SA*, kuras tiesību pārņēmeja ir atbildētāja, noslēgtā aizdevuma līguma noteikumi ir negodīgi, un attiecīgi atzīt tos par spēkā neesošiem, noteikt CHF-RON maiņas kursu pēc vērtības, kas bija spēkā līguma noslēgšanas dienā, un atlīdzināt summas, kas pārmaksātas pēc valsts valūtas vērtības krišanās attiecībā pret Šveices franku.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos, it īpaši tās 1. panta 2. punkta, par šo direktīvu izstrādātās Tiesas judikatūras un efektivitātes principa interpretācija.

Prejudiciālie jautājumi

1. Vai Direktīvas 93/13/EEK 1. panta [2. punkts] ir jāinterpretē tādējādi, ka tas pieļauj, ka no negodīguma viedokļa tiek analizēts līguma noteikums, kurā ir pārņemta dispozitīvu tiesību normu, no kuras līguma puses varēja atkāpties, bet no kuras tās nav konkrēti atkāpušās, jo par to nav nekādas vienošanās, kā tas notika konkrētajā analizētajā gadījumā attiecīgā uz noteikumu, saskaņā ar kuru aizdevums ir jāatmaksā tajā pašā ārvalstu valūtā, kādā tas ir piešķirts?

2. Vai apstākļos, kuros, piešķirot aizdevumu ārvalstu valūtā, patērētājs nav ticis iepazīstināts ar attiecīgajiem aprēķiniem/prognozēm par finansiālo ietekmi, kāda iespējamām valūtas maiņas kursa svārstībām būs uz kopējam no naudas aizdevuma izrietošajām saistībām, var pamatoti apgalvot, ka šāds noteikums par maiņas riska pilnīgu uzņemšanos no patērētāja puses (atbilstoši nominālās vērtības principam) ir skaidrs un saprotams, un ka profesionālis/banka ir labticīgi pildījuši savu informēšanas pienākumu attiecībā pret otru līguma pusi, apstākļos, kad *Banca Națională a României* (Rumānijas Valsts bankas) noteiktais augstākais pieļaujama patērētāju parādsaistību līmenis ir aprēķināts, ievērojot aizdevuma piešķiršanas dienā spēkā esošo maiņas kursu?

3. Vai Direktīva 93/13/EEK un par to izstrādātā judikatūra, kā arī efektivitātes princips nepieļauj to, ka pēc tam, kad noteikums par maiņas risku ir atzīts par negodīgu, līgums paliek spēkā negrozītā veidā? Kāds ir iespējama grozījums, lai nepiemērotu negodīgo noteikumu un ievērotu efektivitātes principu?

Atbilstošās Savienības tiesību normas un judikatūra

Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 1. pants, 3. panta 1. punkts, 4. pants, 5. pants, 6. panta 1. punkts, 7. panta 1. punkts un pielikuma 1. punkta i) apakšpunkts.

Tiesas spriedumi lietās C-618/10 *Banco Español de Crédito*; C-92/11 *RWE Vertrieb*; C-397/11 *Jörös*; C-34/13 *Kušionová*; C-280/13 *Barclays Bank*; C-51/17 *OTP Bank* un *OTP Factoring*, un C-186/16 *Andriuc* u.c., un Tiesas rīkojums lietā C-119/17 *Lupean* un *Lupean*.

Atbilstošās valsts tiesību normas

Codul Civil [Civilkodekss] redakcijā, kas bija spēkā līguma noslēgšanas dienā un kura 1578. pantā ir nostiprināts naudas nominālās vērtības princips, atbilstoši

kuram: “No naudas aizdevuma izrietošās saistības vienmēr ir tikai līgumā noteiktā summa. Ja pirms maksājuma termiņa beigām notiek valūtu cenas pieaugums vai samazinājums, parādniekam ir jāatdod aizņemtā summa un viņam ir pienākums to atdot tikai tajā valūtā, kas valstī ir apgrozībā maksāšanas brīdī.”

Codul comercial [Komerckodekss] redakcijā, kas bija spēkā līguma noslēgšanas dienā, 41. pants, atbilstoši kuram: “Ja līgumā norādītajai valūtai valstī nav likumiskā vai komerciālā maiņas kursa un kad tā kursu nav noteikušas pašas līguma puses, maksājumu varēs veikt valsts valūtā pēc maiņas kursa, kurš būs spēkā maksājuma termiņa dienā un maksājuma vietā, un, ja šajā vietā maiņas kursa nebūs, saskaņā ar maiņas kursu tuvākajos tirgos, izņemot gadījumu, kad līgums satur “efektīvo” noteikumu vai citu līdzīgu noteikumu.”

Īss pamatlīstas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 2006. gada martā prasītāji noslēdza ar *SC Volksbank Romania SA* aizdevuma līgumu par summu 90 000 Rumānijas leju (RON), uz 192 mēnešiem, ar 7,75 % nominālo gada procentu likmi un ar 8,42 % faktisko gada procentu likmi (turpmāk tekstā – “*DAE*”) gadā. Aizdevums tika garantēts ar nekustamā īpašuma, proti, prasītāju mājokļa, nodrošinājumu. Fiksētajam mēneša maksājumam bija jābūt 825,46 RON, un kopējām aizdevuma izmaksām –114 533,71 RON.
- 2 Minētā aizdevuma refinansēšanai tās pašas puses 2008. gada 15. oktobrī noslēdza otru aizdevuma līgumu par summu 65 000 Šveices franku (CHF) apmērā, uz 192 mēnešiem, ar 3,99 % nominālo gada procentu likmi un ar 7,02 % gada *DAE*. Minētā līguma noslēgšanas dienā Šveices franka vērtība bija 2,4481 RON, prasītāju kumulatīvie ieņēmumi bija 6400 RON, un pirmā aizdevuma saldo, kas bija jāpārfinansē, bija 63 480,17 RON. Aizdevuma Šveices frankos (CHF) kopējās izmaksas bija 103 531,12 CHF, no kuriem 65 000 CHF – pamatsumma, 23 264,48 CHF – procenti un 15 266,64 CHF – komisijas maksas. Ikmēneša maksājums bija 450,43 CHF, kam tika pieskaitīta pārvaldības komisijas maksa. Prasītāju iemaksātais pirmais maksājums bija 603,43 CHF, kas atbilda 35,04 % no viņu kopējiem ieņēmumiem. Arī šā aizdevuma garantēšanai tika izveidota hipotēka uz prasītāju īpašumā esošu nekustamo īpašumu.
- 3 2008. gada aizdevuma līguma vispārīgajos noteikumos citu starpā sadaļas “Maksājumi” 4.1. noteikumā bija paredzēts, ka: “ikviens maksājums uz vienošanās pamata tiks veikts aizdevuma valūtā, izņemot gadījumus, kas konkrēti norādīti speciālajos noteikumos vai vispārīgajos noteikumos” (turpmāk tekstā – “strīdīgais noteikums”).
- 4 Ar 2010. gada 29. oktobrī parakstīto papildaktu tika noteikts, ka procentu likme būs mainīga, pamatojoties uz šādu aprēķina formulu: 3 mēnešu *LIBOR* + 3,39 gada procentpunktu marža, 6,3 % gada *DAE*. Kopējā maksājamā summa tika aprēķināta 100 602,09 CHF apmērā. Otrs, tajā pašā dienā parakstītais papildakts noteica 3,49 % nominālo procentu likmi, ar fiksētu procentu likmi pirmajiem 86 mēnešiem un mainīgu procentu likmi pēc 86 mēnešiem, pamatojoties uz šādu

aprēķina formulu: 3 mēnešu *LIBOR* plus 3,14 gada procentpunktu marža, 3,77 % gada *DAE*. Kopējā maksājamā summa bija 89 680,16 CHF.

- 5 Laikposmā no 2010. gada 5. septembra līdz 2016. gada 16. oktobrim plašas pušu sarakstes ietvaros prasītāji lūdza bankai konkrētus pasākumus maiņas kursa ievērojamā pieauguma, kura slogs visu līguma laiku gūlās tikai uz prasītājiem, seku novēršanai.
- 6 Kamēr saskaņā ar 2010. gada 16. oktobrī spēkā esošo maiņas kursu 2,4481 RON par 1 CHF aizdevumā saņemtā summa bija vienāda ar 159 126 RON, 2017. gada 13. aprīlī saskaņā ar maiņas kursu 4,2598 RON par 1 CHF tā pati summa bija vienāda ar 276 887 RON. Maiņas kursa attīstības rezultātā prasītājiem radās papildu izmaksas (kas saistīts tikai ar galveno parādu, neieskaitot komisijas maksas un procentus) 117 760 RON apmērā (27 664 CHF saskaņā ar nominālo likmi un 48 102 CHF saskaņā ar likmi, kas bija spēkā aizdevuma piešķiršanas dienā).
- 7 Prasītāji *Tribunal Specializat Cluj* norādīja, ka pastāv ievērojama nelīdzsvarotība pušu tiesībās un pienākumos, tostarp apgalvojot, ka viņiem ekskluzīvi ir nodots valūtas maiņas risks.
- 8 Prasītāji apgalvoja, ka 2008. gadā tieši banka viņiem ieteikusi pārveidot aizdevumu no [Rumānijas] lejām uz Šveices frankiem, jo procenti bija daudz zemāki. Vienošanās parakstīšanas brīdī 2008. gadā banka lūdza atvērt trīs kontus – vienu CHF, vienu EUR un vienu RON valūtā –, kontus maksājumu veikšanai pa daļām saskaņā ar aizdevējas izdotajiem noteikumiem. Prasītāji apgalvoja, ka nav nevienā brīdī sapratuši, kā šāds mehānisms darbojas, un ka nav reāli saņēmuši naudu Šveices frankos, vienlaikus apgalvojot, ka vienmēr ir deponējuši summas lejās un tāpat arī ir saņēmuši aizdevumu lejās. Prasītāji apgalvo, ka viņiem nav bijis nekādas īpašas intereses lūgt aizdevumu CHF valūtā, jo viņi nav saņēmuši ienākumus šajā valūtā un neko par šo valūtu nav zinājuši.
- 9 Prasītāji apgalvo, ka nav konkrēti saņēmuši summu Šveices frankos un ka ar priekšrocību solījumiem ir pamudināti parakstīt RON valūtā piešķirtā aizdevuma pārfinansēšanas dokumentus, paņemot jaunu aizdevumu CHF valūtā. Viņi uzskata, ka bankas ir izmantojušas drošu valūtu krīzes laikā, nododot risku klientiem, un ka, kaut gan bankai bija zināms prasītāju risks, tā nepildīja savu informēšanas, konsultēšanas un brīdināšanas pienākumu pirms aizdevuma pārveides no RON valūtas CHF valūtā.
- 10 Šādos apstākļos prasītāji, pēc kuru domām, aplūkojamajā gadījumā ir pilnībā piemērojams Direktīvas 93/13/EEK 3. un 4. pants, lūdza tiesu atjaunot iepriekš aprakstītā bankas aizdevuma līguma līdzsvaru, nobloķējot līguma maiņas kursu uz maiņas kursu, kas bija spēkā līguma noslēgšanas dienā, un piespriežot atbildētājam atlīdzināt pārmērīgi saņemtās summas.
- 11 Pēc prasītāju domām, tā kā banka nebija viņus informējusi par CHF vērtības pieauguma risku, kā arī ievērojot faktisko neiespējamību apspriest tā noteikuma

saturu, kas uzliek pienākumu atdot aizdevumu tajā pašā valūtā, kurā tas piešķirts, banka ir guvusi nepamatotu peļņu.

- 12 *Tribunal Specializat Cluj* daļēji apmierināja prasību, bet noraidīja prasītāju prasību par maiņas kursa nofiksēšanu tajā vērtībā, kāda bija spēkā līguma noslēgšanas dienā.
- 13 Lai gan *Tribunal Specializat Cluj* atzina iespēju analizēt strīdīgo noteikumu no tā negodīguma viedokļa, naudas nominālās vērtības principam, kas paredzēts Civilkodeksā un iekļauts līgumā ar minēto noteikumu, ir dispozitīvs, nevis imperatīvs raksturs, tādēļ minētā tiesa uzskatīja, ka noteikums ir formulēts skaidrā un saprotamā veidā, tā ka jebkurš patērētājs būtu varējis paredzēt, ka viņam būs uzlikts valūtas maiņas kursa risks, ko prasītāji ir pieņēmuši, pilnībā pārzinot lietu, un ka profesionālis ir izpildījis informēšanas pienākumu.
- 14 *Tribunalul* konstatēja, ka nav pierādīts nedz tas, ka bankai būtu bijusi pietiekama informācija, ko piedāvāt prasītājiem par viņiem draudošo valūtas maiņas risku, kas nākotnē varētu radīt nelīdzsvarotību līguma izpildē, nedz tas, ka banka būtu ļaunticīgi iekļāvusi līgumā minēto noteikumu.
- 15 Gan prasītāji, gan banka iesniedza apelācijas sūdzību iesniedzējtiesā, *Curte de Apel Cluj* (Klužas apelācijas tiesa).

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 16 Apelācijas sūdzībā prasītāji lūdza nofiksēt valūtas maiņas kursu uz 2008. gada 15. oktobri un atlīdzināt summas, kas veido maiņas kursa starpību starp maiņas kursu, kas bija spēkā līguma noslēgšanas dienā, un maiņas kursu dienās, kad tika veikti maksājumi pa daļām, kā arī likumiskos procentus.
- 17 Banka apgalvo, ka valūtas maiņas risku klusējot uzņemas patērētājs, jo maiņas kursu, ko profesionālis nevar paredzēt, ietekmē ārējie elementi, kuri atrodas ārpus viņa kontroles jomas. Pēc bankas uzskatiem, noteikums par valūtu, kurā ir izteikts aizdevums, ietilpst līguma galvenā priekšmeta jomā un ar to ir transponēts nominālās vērtības princips, tādējādi tiesu iestādēm nav iespējams pārbaudīt šo noteikumu no negodīguma viedokļa.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 18 Iesniedzējtiesa norāda, ka pastāv neviendabīga valsts judikatūra attiecībā uz noteikumiem, ar kādiem ir jāņem vērā naudas nominālās vērtības princips, kā dispozitīva rakstura valsts tiesību norma, tās pārbaudes ietvaros, ko Tiesa ir noteikusi sprieduma C-186/16 *Andriuc* u.c. 29. punktā.
- 19 Saskaņā ar pirmo – vairākuma – tēzi, valsts judikatūrā pēc sprieduma *Andriuc* u.c. ir ticis uzskatīts, ka naudas nominālās vērtības principa iekļaušana

aizdevuma līgumos, ja puses par to nav vienojušās citādi, izslēdz iespēju no negodīguma viedokļa pārbaudīt noteikumu par valūtas maiņas risku. Attiecīgi, ievērojot vecā Civilkodeksa 1578. panta noteikumus (kas pārņemti jaunā Civilkodeksa 2164. pantā), atlīdzināmā summa bija jānosaka, ņemot vērā faktiski saņemto aizdevuma summu, arī gadījumos, kad valūtas vērtība ir, iespējams, mainījusies, jo atdošanas pienākums ir paredzēts tajā pašā naudas vienību skaitā, kas noteikts vienošanās dokumentā, neatkarīgi no iespējamām variācijām laikposmā no sākuma līdz beigām.

- 20 Aizstāvot šo tēzi, valsts tiesu iestādes uzsvēra faktu, ka Tiesa nav nošķīrusi starp tiesību normām, kas ir piemērojamas starp līgumslēdzējām pusēm neatkarīgi no to izvēles, un dispozitīva rakstura tiesību normām, un norādīja, ka no Direktīvas 93/13 piemērošanas jomas ir izslēgtas gan imperatīvās, gan dispozitīvās tiesību normas, ko piemēro *ope legis* (automātiski un beznosacījuma veidā), ja šajā sakarā nepastāv citādas vienošanās starp līgumslēdzējām pusēm. Turklāt tika norādīts, ka šāda interpretācija izriet no Direktīvas 93/13 13. apsvēruma, no Direktīvas 93/13 1. panta 2. punkta noteikumiem, kā arī no Tiesas sprieduma lietā C-92/11 *RWE Vertrieb* (25.-28. punkts).
- 21 Vēl viens elements, uz kuru tiek norādīts minētās pieejas pamatojumam, ir *Curte Constituțională* (Konstitucionālā tiesa) nolēmums Nr. 62/2017 par *Lege pentru completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori* [Likuma par papildinājumiem Valdības rīkojumā steidzamības kārtībā Nr. 50/2010 par patēriņa kredītlīgumiem], kas paredzēja CHF valūtā noslēgto aizdevumu konvertāciju Rumānijas lejās pēc līguma noslēgšanas dienā spēkā esošā CHF/RON maiņas kursa, atbilstību Konstitūcijai. *Curtea Constituțională* būtībā nosprieda, ka Civilkodeksa tekstam, kurā ir nostiprināts nominālās vērtības princips, ir dispozitīvs raksturs, tā ka pusēm ir iespēja no tā atkāpties. Tomēr, tā kā nav izņēmuma noteikumu, tiek piemērota parasto tiesību norma, proti, Civilkodeksa 1578. pants. Saskaņā ar naudas nominālās vērtības principu summa, kas piešķirta kā aizdevums, ir jāatdod precīzi, neatkarīgi no tās vērtības pieauguma vai samazināšanās, tā ka abas puses uzņemas risku, ka līguma izpildes laikā aizdevuma ņēmēja atmaksātā summa atmaksas brīdī iegūs vai zaudēs vērtību salīdzinājumā ar piešķiršanas brīdi, attiecībā pret kādu citu valūtu, ko uzskata par atsauces valūtu. *Curtea Constituțională* paziņoja, ka tās pārbaudei iesniegtie noteikumi neatbilst Konstitūcijai, nolemjot neveiksmei legīslatīvās iestādes centienus noregulēt situāciju ar Šveices frankos noslēgtajiem līgumiem.
- 22 Iesniedzējtiesa apgalvo, ka pēc Tiesas rīkojuma lietā *Lupean un Lupean* šāda pirmā tēze nav nozīmīgi samazinājusies.
- 23 Pamatojoties uz otro judikatūrā izklāstīto tēzi, kas tomēr ir izolēta, Tiesa ir atstājusi iesniedzējtiesai pienākumu noteikt, vai pastāv vai nepastāv izņēmums no direktīvas piemērošanas jomas. Tāpēc tiesas norādīja, ka rīkojumā lietā *Lupean un Lupean* Tiesa, kaut gan atsauca uz jau nolemto spriedumā *Andriciuc u.c.*, vairs nav uzskatījusi par nepieciešamu sīkāk aplūkot naudas nominālās vērtības

principu. Minētās tiesas netieši secināja, ka Tiesa esot uzskatījusi, ka arī gadījumā, kad Civilkodeksa 1578. pants ir vai var būt piemērojams, tas nevar veidot legītīmu šķērslī valsts tiesai, kurai ir jāveic noteikumu, kas norādīti kā negodīgi, analīze pēc būtības.

- 24 Atbilstoši minētajai interpretācijai valsts tiesas ir norādījušas, ka tiesvedībā nav pierādīts, ka parādniekiem būtu tikusi piedāvāta faktiskā iespēja apspriest šo noteikumu diapazonu, tā ka faktiski tikai šķietami ir panākta vienošanās, kas transponē dispozitīvu tiesību normu, taču realitātē šī vienošanās profesionāļa negodīgas rīcības rezultātā ir pārveidota par vienošanos – imperatīvas tiesību normas izpausmi, kas, nepiedāvājot parādniekiem nekādu alternatīvu, ir viņus nostādījusi saistītu patērētāju statusā, kuriem šādā statusā bija obligāti [imperatīvi] jābūt iespējai izmantot savu legītīmo tiesību aizsardzību, jo ir jāprevalē argumentam par Direktīvas 93/13 lietderīgo iedarbību.
- 25 Saistībā ar šādiem argumentiem ir ticis arī uzsvērts, ka, lai varētu apgalvot, ka “šajā ziņā nepastāv citāda vienošanās starp pusēm” Tiesas sprieduma lietā C-34/13 *Kušionová* 79. punkta izpratnē, šādai vienošanās noslēgšanai ir jābūt iespējamai atvērtās un konstruktīvās pušu sarunās. Ja šāda iespēja praksē nav pastāvējusi un līgums nevienā aspektā nav ticis apspriests (šīs sarunas ir jāpiedāvā profesionālim), iznāk, ka dispozitīvo tiesību normu piemēro nevis tāpēc, ka parādnieki-patērētāji nav vēlējušies izslēgt tās piemērošanu, bet gan tāpēc, ka viņiem nevienā brīdī nav bijusi reāla iespēja izslēgt tās piemērošanu, jo līguma saturu jau iepriekš vienpusēji ir noteicis profesionālis. Tika secināts, ka aplūkojamais noteikums nav pasargāts no iebildumiem un neatbrīvo profesionāli no īpašajā likumā paredzētā informēšanas pienākuma. Pieļaut pretējo nozīmētu, ka profesionālis būtu atbrīvots no tam ar speciālo likumu noteiktā informēšanas pienākuma, tieši izmantojot vispārējās tiesības, kas būtu jāpiemēro tikai tad, kad speciālajā likumā nav paredzēts nekāds regulējums.
- 26 Saskaņā ar šo judikatūras virzienu nominālās vērtības interpretācija profesionālim vēlamajā nozīmē nav pamatota ar apstākļiem, kas ņemti vērā tiesību normas pieņemšanas brīdī, un nav saistīta ar mērķiem, kuru dēļ tā tika pieņemta, jo noliedz šāda institūta – kas tika iecerēts kā instruments galvenokārt parādnieku aizsardzībai periodā, ko raksturoja monetārā inflācija –, ģenēzi.
- 27 Dažas tiesas ir uzskatījušas, ka maiņas kursa riska uzlikšana tikai patērētājiem, kuri saņem ienākumus lejās, pierāda, ka profesionālis ir sevi nodrošinājis no jebkāda iespējama zaudējuma, saglabājot maksājamo daļu pirkuma vērtību, – tēze, kas pilnīgi atbilst vērtības principam, kurš ir pretrunā nominālās vērtības principam. Šāda argumenta pirmsākums ir ideja, ka aizdevumu piešķiršana ārvalstu valūtā nav nekas cits kā vienošanās ceļā panākta indeksācija, ar ko ir iecerēts saglabāt laikā saistību reālo vērtību. Šis mehānisms, kas ir raksturīgs vērtības principam, atkāpjas no juridiskā dispozitīvā nominālās vērtības principa, un līdz ar to būtu jāzūd iespējai atsaukties uz pēdējo minēto.

- 28 Iesniedzējtiesa apgalvo, ka Rumānijas tiesu iestāžu vairākuma viedoklis, kas balstās uz sprieduma *Andriciuc* u.c. 28. un 29. punkta saturu un atbilstoši kuram noteikums, kas uzliek patērētājam pienākumu atmaksāt aizdevumu tajā pašā ārvalstu valūtā, kurā tas piešķirts, nevar tikt pārbaudīts no tā negodīguma viedokļa, samazina līdz pat tās likvidācijai atšķirību starp imperatīvajām un dispozitīvajām tiesību normām, un būtībā apgalvo, ka abiem tiesību normu veidiem ir paredzēts viens juridiskais režīms un tos nav paredzēts pārbaudīt no negodīguma viedokļa Direktīvas 93/13 1. panta 2. punkta izpratnē.
- 29 Pēc iesniedzējtiesas uzskatiem, šāda vairākuma interpretācija balstās uz būtisku atšķirību starp sprieduma *Andriciuc* u.c. rumāņu valodas un franču valodas versijām. Ja minētā sprieduma franču valodas versijas 27. un 28. punktā ir minētas attiecīgi **imperatīvas** normas (“dispositions législatives ou réglementaires impératives” un “cette disposition doit être impérative”), Rumānijas valodas versijā ir minētas **obligātas** tiesību normas (attiecīgi “actul [...] respectivă trebuie să fie obligatorie [šai tiesību normai ir jābūt obligātai]” un “actele cu putere de lege sau norme administrative obligatorii [obligātas tiesību normas]”).
- 30 Tādējādi pastāv ļoti nozīmīga atšķirība starp abām minētajām valodu versijām, kas ir atstājis negatīvas sekas uz Rumānijas tiesu prakses viendabīgumu. No teorētiskajām pieejām skaidri izriet, ka imperatīvas tiesību normas un obligātas tiesību normas jēdzieni nepārklājas, jo visas imperatīvās tiesību normas ir obligātas, bet ne otrādi. Dispozitīvās tiesību normas, no kurām līgumslēdzējas puses nav atkāpušās, ir pusēm obligātas, bet tās paliek dispozitīvas, nekļūst par imperatīvām tiesību normām, lai gan ir obligātas, un veido atsevišķu, autonomu kategoriju ar skaidrām iezīmēm.
- 31 Analizētajā kontekstā atšķirība starp imperatīvu tiesību normu un dispozitīvu tiesību normu ir nevis formāla, bet gan atšķirība pēc būtības, jo Direktīvas 93/13 1. panta 2. punkta izņēmums ir jāinterpretē šauri, attiecībā tikai uz noteikumiem, kuri satur **imperatīvas** tiesību normas. Savukārt rumāņu valodas versijā, kas paredz “norme obligatorii [obligātas tiesību normas]”, neievērojot Tiesas gribu un Direktīvas 93/13 1. panta 2. punkta tekstu, ir iekļautas gan imperatīvās tiesību normas, gan dispozitīvās tiesību normas, no kurām puses nav atkāpušās.
- 32 Iesniedzējtiesa apgalvo, ka šāda lingvistiskā atšķirība pēc būtības, kurai ir nozīmīgas juridiskās sekas, parādās tieši Direktīvas 93/13 tekstā, kuras 1. panta 2. punktam ir atšķirīgs saturs franču valodas versijā un rumāņu valodas versijā, tā ka Tiesa var izskaidrot, kura no abām versijām ir pareiza, vadoties no šīs direktīvas mērķiem.
- 33 Iepriekš izklāstītais veido kontekstu, kurā ir ticis uzskatīts par nepieciešamu uzdot pirmo prejudiciālo jautājumu.
- 34 Tā kā pirmā analīzes posma, ko veic valsts tiesa, proti, sprieduma *Andriciuc* u.c. 29. punktā noteiktā pārbaude, vai noteikums atveido vai neatveido valsts tiesību noteikumus, izpilde nozīmē, ka ir jāpārbauda turpmākie nosacījumi par noteikuma

skaidrību un saprotamību, ar labticību saistītie parametri, konteksts, kurā nozīmīga ir informācija, ko saistībā ar aizdevuma līguma apspriešanu ir sniedzis aizdevuma ņēmējs, tika uzskatīts par nepieciešamu uzdot pēdējos divus prejudiciālos jautājumus.

- 35 Pat attiecībā uz šādiem turpmākajiem nosacījumiem tiesu iestāžu prakse nav vienota.
- 36 Saskaņā ar kādu judikatūrā izklāstītu tēzi, kas ir izolēta un kuru, šķiet, lielā mērā ir ievērojusi *Tribunal Specializat Cluj*, kas ir spriedusi par pamatlietas strīdu pirmajā instancē, tādas prasības kā prasītāju celtā ir noraidāmas, taču nevis tāpēc, ka ir konstatēts, ka ir piemērojams naudas nominālās vērtības princips, bet gan tāpēc, ka banka ir rīkojusies labticīgi un ir izpildījusi atbilstošo informēšanas pienākumu. Šis judikatūras virziens vadās no priekšnoteikuma, ka, pat ja tiktu pierādīti visi nosacījumi aplūkojamā noteikuma atzīšanai par spēkā neesošu, tā rezultātā nevar fiksēt maiņas kursu uz to kursu, kas bija spēkā līguma noslēgšanas laikā, bet gan, atbilstoši Tiesas spriedumam, lietā C-618/10 *Banco Español de Crédito*, ir jāpiemēro valsts dispozitīvās tiesību normas, kas ir vecā Civilkodeksa 1578. panta noteikumi.
- 37 Nominālās vērtības princips tādējādi netieši iegūst galveno lomu to prasību izvērtējumā, kuras attiecas uz noteikuma par valūtas kursa maiņas risku skaidrību un saprotamību un par to standartu skaidrību un saprotamību, uz kuriem jābalsta pienākums informēt patērētāju.
- 38 Patērētāju prasību noraidījums tika pamatots ar to, ka, neatkarīgi no vērā ņemtās valūtas, maiņas kurss svārstās, un tas ir vispārzināms fakts arī mazāk apdomīgam patērētājam, kuram nav speciālu zināšanu. Tāpēc nebija nepieciešams patērētāju par to īpaši informēt.
- 39 Lai gan maiņas kursu svārstības ir vispārzināmas, tas nenozīmē, ka profesionālis zināja, kā maiņas kurss attīstīsies, vēl jo vairāk ilgā laikposmā, kā tas ir pamalietā aplūkojamā līguma gadījumā.
- 40 Noslēgumā, saskaņā ar *Curtea Constituțională* nolēmumu Nr. 62/2017, tika nolemts, ka konstatējums, ka noteikums par valūtas maiņas kursa risku ir negodīgs, neliek grozīt vai pielāgot līgumu tādējādi, ka CHF/RON maiņas kurss tiek nofiksēts uz maiņas kursu, kāds bija spēkā līguma noslēgšanas brīdī.
- 41 Pretēja valsts judikatūrā attīstīta tēze, kas arī ir izolēta, ir labvēlīga tiesiskuma pārbaudes īstenošanai, un atbilstīgi tai tika izvērtēts, ka Direktīvā 93/13 noteiktā prasība par līguma noteikumu pārskatāmību nevar tikt ierobežota līdz šo noteikumu saprotamībai formāli un gramatiski, bet ka tā ir jāsaprot visaptveroši – no seku, ko līguma izpilde var atstāt uz patērētāja mantu, apzināšanas viedokļa.
- 42 Tāpēc valūtas maiņas kursa izmaiņu riska uzņemšanās procedūrai no patērētāja puses ir jābūt konkrētai un apzinātai, un tai jābalstās uz konkrētām profesionāļa

veiktām simulācijām, tā, lai patērētājs spētu izvērtēt ar maiņas kursa izmaiņām saistīto risku.

- 43 Ja simulācijas un prognozes nav veiktas, patērētāja informēšanas prasību minimums nav izpildīts, jo patērētājs nav spējis faktiski apzināties darījuma raksturu.
- 44 Izskatāmajā lietā, ievērojot informācijas nepietiekamību, esot izpildīts arī nosacījums par ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos. Tādā situācijā, kurā valūtas maiņas kurss ir mainījies par 130 % salīdzinot ar sākotnējo, un kaut arī nav bijis iespējams paredzēt šādu attīstību, bankas acīmredzama vaina ir tajā, ka tā nav sniegusi prasītājiem informāciju par šādu risku, kas ir nenovēršams un piemīt ikvienam aizdevumam ārvalstu valūtā, kas piešķirts uz tik ilgu laiku, un ka tā nav noteikusi valūtas maiņas kursa izmaiņu intervālu tādējādi, lai būtu pilnīgi paredzams finansiālais slogs, kādu līgums radīs patērētājam, un ka tā nav pat piedāvājusi noteikumu par riska segšanu, izmantojot apdrošināšanu.
- 45 Kas attiecas uz labticību, tiek apgalvots, ka patērētāja aizsardzības ietvaros tā tiek vērtēta atšķirīgi, pēc ļoti stingra kritērija, un viens no būtiskajiem elementiem, uz kuru pamata tiek vērtēta labticība, ir profesionāla pieejamība un spēja sniegt visu būtisko informāciju par līguma raksturu un riskiem, kas var iestāties līguma izpildes laikā, apspriest tā būtiskos noteikumus un tādējādi sniegt patērētājam iespēju saprast darījuma faktisko raksturu un parakstīt bankas piedāvātu produktu, kas atbilst patērētāja vajadzībām, viņa saņemtajiem ienākumiem un riskiem, kurus viņš spēj pārvaldīt un uzņemt, neapdraudot spēju veikt maksājumus pa daļām.
- 46 Konkrēto aizdevuma produktu banka pasniedza kā drošu un vēlamu, ņemot vērā Šveices franka stabilitāti. Ievērojot mazākus procentus un tāpēc iespēju noslēgt līgumu par lielākiem aizdevumiem, profesionālis tādējādi identificēja risinājumu savas tirgus daļas, kā arī gūtās peļņas palielināšanai, ar nodomu pasargāt sevi no jebkāda finanšu riska un nodot šādu ar līguma izpildi saistīto risku patērētājam, kurš nav apdomīgs un nav informēts par visām līguma sekām un iedarbību.
- 47 Tādējādi tika atzīts tā noteikuma negodīgums, kas liek patērētājam atdot ikvienu aizdevuma atdošanai paredzētā maksājuma daļu valūtā, kurā aizdevums ticis piešķirts, un, lai padarītu iedarbīgu efektivitātes principu, tika uzskatīts, ka vienīgais iespējamais risinājums ir tā izņemšana no līguma, jo ir atļauts turpināt līgumattiecības, maksājot pienācīgās summas pēc maiņas kursa, kas bija spēkā līguma noslēgšanas dienā, kas ir vienīgais brīdis un parametrs, atkarībā no kura sabiedrība, kas ir profesionāle, – banka – ir izvērtējusi parādnieku parādsaistību līmeni un viņu spēju veikt maksājumus pa daļām.
- 48 Iesniedzējtiesa, pamatojot nepieciešamību vērsties Tiesā, papildina iepriekš norādīto neviendabīgo judikatūru ar vairākiem apsvērumiem. Pēc Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/17/ES (2014. gada 4. februāris) pieņemšanas tika izveidoti precīzi patērētāja aizsardzības pret valūtas maiņas kursa riskiem mehānismi, ja nelīdzsvarotība kļūst ievērojama, savukārt patērētāji,

kuri ir agrāk noslēguši līgumu par aizdevumu ārvalstu valūtā, paliek bez jebkādas aizsardzības. Iesniedzējtiesa interesējas, vai ir taisnīgi, ka šādi patērētāji maksā par likumdevēja – kurš nav reglamentējis minēto plaša tvēruma fenomenu, galvenokārt bijušā komunistiskā bloka valstīs, kurās vidējā patērētāja finansiālā izglītība ir bijusi ļoti vāja –, novēlotas reakcijas sekām. Šāda finansiālās izglītības neesamība ir centralizētas valsts un kontrolētas ekonomikas, kas neļāva patērētājiem uzkrāt pieredzi bankas aizdevumu līgumu noslēgšanā brīvā tirgū, vēsturiski ekonomisko apstākļu rezultāts.

DARBA VERSIJA